

KÜL A L E H T nr 100

Tsooru mõis, Litsmetsa, Luhametsa, Piisi, Roosiku, Savilöövi, Kikkaoja, Viirapalu

KÜL A L E H T SAJANDAL VERSTAPOSTIL

27. mail 2006. aastal ilmus Külalehe esimene number. Siis kandis Tsooru kandi rahva hääle kandja küll nimetust Infoleht. Sissejuhatavas peatükis on ära toodud ka eesmärk – informatsiooni paberil edasikandmine ees ootavatest toimingutest ning järelkaja toimunust. Sellest ajast on möödunud kaheksa ja pool aastat ning täna te hoiate käes 100. numbrit. Rännates aastates tagasi on isegi naljakas meenutada esimesi ponnistusi, raskuste ületamist ning südames rahulolutunnet. Esimeses numbris oli juttu Roosiku külapäevadest ja Tsooru 9. kodukandipäevast. Samuti kajastasime mittetulundusühing V-klubi algaastate tegevusi. Infoleht ilmus ühel A4 lehel ja paljundati koopiamasinal 50 eksemplari. Levitati kohalikul kaupluselehtil põhimõttega, kes hiljaks jääb see ilma jääb. Oli kordi, kui kaupluses müüjad kurtsid, et ei saanud ise lehte lugeda. Infoleht rabati letilt kui soe sai riulilt. Järelikult oli leht Tsooru rahvale vajalik ja see innustas ikka ja jälle kirjutama. Vanasõna ütleb: „Kiida lolli ja see teeb veel rohkem tööd“. Hästi on mees Peeter Lastingu kiidusõnad lehe ilmumise tähtsusest. Kasutades Peeter Lastingu teadmisi, oskusi ja näpunäiteid sai Infolehest peagi Teabeleht, mida siiski ilmus ainult üks number. Alates 19. juunist 2007 ilmus Külaleht nr 16 kujul, mis on säilinud tänase päevani. Hüüdlause: Tsooru kandi rahva hääle kandja muudeti Tsooru kandi rahva teabeleheks. Ka hakkas Peeter tekste enne trükkiminekut töötlemas. Kuna lehes kirjutati ka kriitilise sisuga artikleid, saime tunda nii mõnegi kriitika osaliseks saanu ähvardusi. Puiestiku kinnistul Peeter Lastingu väike suvemajake sai justkui meie pörandaluseks nõukojaks. Teemadest, millest kirjutada, puudust ei olnud. Sellepärast hakkaski alates nr 20 Külalehe numbrist leht ilmuma juba kahel A4 lehel. Lehenumbrite peamiseks levialaks oli Tsooru kandi koduleht. Vanemad inimesed aga ei pääsenud sellele internetiteenusele ligi. Otsustasime kasutada kojutoimetamise teenust. 2008. aasta märtsis libistasimegi esimesed kümme infokandjat tellijate postkasti. Peagi ulatus sellise teenuse soovijaid poolesaja ligi. Hakkasime otsima toetajaid, sest iga toiming tõi endaga kaasa kulutusi. 8. mail 2008 olime majanduslikel põhjustel sunnitud minema

MTÜ Tsooru Koidukiired tiiva alla. Ühingu kaudu saime toetust nii vallast kui ka kultuurkapitalilt, oli ka üksiktoetajaid. Täna toetavad Külalehe järjepidevat ilmumist ainult tsoorulased, keda siinjuures sooviksimine lehe toimkonna poolt nimeliselt tänada. Suur tänu teile Laine Annus, Elfriede Iin, Elsa Jaarma, Helgi Jõgeva, Kalju Jänes, Vello Jürisoo, Asta Kalanüp, Ivi Kivi, Õie Koemets, Eha Kuzmina, Aino Kõõts, Tiiu Leimann, Evi Laidver, Elmo Meier, Harald Mõttus, Koidula Mõttus, Mare Mägi, Heli Palm, Aime Pärna, Malle Pärna, Hili Raidma, Aino Sarapu, Ilme Sis, Aivar Sloog, Eino Soikka, Ilme Talja, Maria Tammemägi, Johanna Thealane, Hilja Valling, Enda Väits ja Liidia Väits! Hoolsate toetajate kohustate meid võtma aja maha, istuma laua taha ja kokku panema järjekordse lehenumbri. Kindlasti on teile tänu võlgu ka need, kes loevad internetis Tsooru kandi kodulehelt külaudiseid.

Peeter Lastingu ja Kalle Nurga hea koostöö Külalehe toimetamisel arenes edasi raamatute kirjutamisele. 2014. aasta alguses valmiski juba teine mahukas mälestusteraamat. Pildil on Peeter Lastingu (vasakul) ja Kalle Nurk Tallinnas trükikojast Pakett kättesaadud raamatutega. Foto: Rene Toom

100 pole küll sünnipäevanumber, kuid tegijatele tähendab see siiski suure künnise ületamist. Mida kinkida sellise tähtpäeva puhul? Viimasel ajal soovitakse kingitusena ikka ümbrikut. Nõnda ka meie. Lugupidamisest meie vastu võtke nüüd teie, kallid lugejad, aeg maha, istuge laua taha ja kirjutage, mida te olete leidnud sajast Külalehe numbrist, mida soovite edaspidi lehest leida ja mida on teabelehe lugemine andnud. Pange kiri ümbrikusse ja saatke aadressil, mille leiaste lehe tagaküljelt.

Külalehe toimetus

TAGASIVAADE KOLHOOSIELULE

Helgi Jõgeva on sündinud 3. märtsil 1938 Võru lähisel. Peres kasvanud kolmest lapsest oli tema vanim. Vend sündis 1942. aastal ja õde 1950. Õde sai külmetuse tagajärjel peaaajupõletiku ja suri noorelt. 1945. aastal astus Helgi Jaani algkooli, milles oli ka tema ema õppinud. Viendas ja kuuendas klassis jätkas ta õpinguid praeguses Võru I põhikoolis. Seitsmenda klassi lõpetas Soo III mittetäielikus keskkoolis. 1952 - 1956 jätkusid õpingud Väimela tehnikumis. Neil aegadel suunati tehnikumidest õpilased üle Eesti laiali esimestele töökohtadele. Kahjuks Helgi ema haigestus ja ta ei saanud tööle asuda. Hiljem aga oli see töökoht juba täidetud ja ta määrati uude kohta – Elva rajooni Järvesoo kolhoosi. Töötada sai ta ainult aasta, kui ema suri ning tuli taas siirduda koju isale toeks. Aasta hiljem suunas Elva põllumajandusosakond ta tööle Kambja lähedale. Seal veetis ta kaks aastat, tutvus kena noormehega ning neil sündis poeg Aivo. Kahjuks kooselu ei klappinud ning Helgi pidi taas kolima paariks aastaks vanematekoju. 1963. aastal kohtus ta Võrus klassiõega, kes soovitas uue töökoha otsinguid alustada põllumajandusosakonnas peazootehnik Margit Lõokese juurest. J. M. Sverdlovi nimeline kolhoos vajab seleksionääri. Nii sattuski 1963. aastal Helgi Jõgeva elama Tsooru, kus töötas aastani 1993.

21. oktoobril külastas Külalehe toimetus Helgi kodu, et kuulda tema kolmekümneaastastest tegemistest Tsooru mail. Helgi on 76aastane ja palju mälestusi küll ununenud, kuid vaatamata sellele saame lugejateni tuua palju huvitavaid fakte.

Helgi Jõgeva 21. oktoobril 2014.

Foto: Kalle Nurk

Helgi jutustab: „Tööle asusin kolhoosi 20. juunil. Kümme päeva hiljem kolisin elama Jaan Leimanile kuuluvasse elumajja. Aasta hiljem vabanes Haavikolgal kolhoosile kuuluvast majast üks korter ja ma sain uue eluaseme. Selles majas olid veel korteris veterinaararst Linda Soo ning ka Erna ja Kalju Ventsel. 1972. aastal sain korteri uhkes vastvalminud kolhoosi kahekorruselises korterelamus, kus elan praegugi. 1963. aastal oli kolhoosi esimeheks, võib öelda et

isegi liiga hea iseloomuga, Jüri Moppel. Tõenäoliselt tema pehme käelisus ei meeldinud rajoonihärradele ning 1965. aasta veebruaris võttis juhtimise üle Ants Raag. Enne Moppelit oli esimeheks Kallion ning J. M. Sverdlovi nimeline kolhoos kuulus neil aegadel parimate majandite hulka Võrumaal. Esimees Ants Raagi mäletan kui konkreetse iseloomuga juhti, kes ei targutanud kunagi. Mis ütles, oli eelnevalt ilusti läbimõeldud. Hindan tema juures ka seda joont, et alluvaid ei noominud ta kunagi teiste juuresolekul, vaid tegi seda siis, kui neljasilma juttu aeti. Raagi ajal hakkas kolhoosnike elu paranema sest 1960. aastate keskpaigal hakkas riik majandeid tunduvalt rohkem toetama.

Lüpsjad kontrolllõpsi tegemas. Pilt on tehtud 1967. aastal.

Foto: Ene Viimse erakogu

Juba enne minu saabumist oli kolhoosis registreeritud tõulüpsikari. Arvepidamiseks olid suured tõuraamatud. Minu esimeseks ülesandeks oligi raamatust iga looma andmete kandmine tõukaardile. Tõukarja peamiseks tunnuseks oli lehma kohta piima väljalüps. Selleks tehti algul kolmel päeval kuus ja sealjuures kolm korda lüpsipäeval kontroll-lüps. Hiljem hakati päevas kaks korda lüpsma ja siis tehti ka ainult ühel päeval kuus kontroll-lüps. Andmed saadeti Tartu, kust tagasisaadetud andmed kandsin kaartidele. Kõige töömahukam oli aasta kokkuvõtete tegemine. Siis tuli tööd isegi koju kaasa võtta ja nõnda kolm kuud. Liitsime arvelaual. Sel ajal tulid esimesed arvutusmasinad Feliks, mida sai vändatud nii, et käed jäid haigeks. Iga päev tõukaartidega töötades jäid mulle meelde kõik lehmade nimed. Teadsin peast, milline lehm on millises grupis ja samuti tema toodangunäitajaid. Tubli töö tulemusena tunnustati meie lüpsikari isegi teise kategooriasse. Aastas sai müüdud 60-80 tõulooma.

Minu tööle asumise ajal Tsooru oli mõned aastad enne seda ühinenud Luhametsa kolhoos siinse kolhoosiga, seega territoorium suur ja laudad mööda maad hajali. Farmide juurde sõitmiseks anti minu kasutusse mootorsõiduk, mida kutsuti võrriks. Esimees Raag oli lahke. Kui tema autojuht Mati Sibul vaba oli ja meil vaja kuhugi sõita oli, võisime kasutada kolhoosi esimehe transpordivahendit.

Tööletuleku algaastatel oli Kaunismäe sajapealine farm suurim. Pulstis oli kaks vana lauta, teeäärses laudas oli kaks lüpsigruppi, tagumises üks. Lüpsikari oli ka Meeta Vaaba talulaudas Tsoorus ning Litsmet-sas Rätsepa ja Hommiku talulaudas. Luhametsas asus enne kolhooside liitumist valminud punastest tellis- test laotud lüpsilaut. Mäletan, et sel ajal oli seal lüps- jaks igati tragi Ivi Kivi. Poolel Luhametsa teel oli veel kaks lauta- Meltsari ja Mõttuse laut. Hästi on meeles, kui valmis kolhoosi uus lüpsilaut Pulsti. Alustasime koos peazootehnik Elsa Jaarmaga kahe- kes sinna lehmade komplekteerimist Luhametsa lau- dast. Liikusime mööda teed, täiendust võtsime Mõt- tuse lauda juurest. Kari liikus läbi Tsooru keskuse Pulsti küla poole.

Kolmekümne tööaastaga on mul tulnud koostööd teha paljude inimestega. Nii näiteks algul kolhoosil oma veterinaarteenistust ei olnud. Jaoskond asus Antslas, kus veterinaararst Aleksander Toomjõe koos veterinaarvelsker Jaan Treumuthiga külastas iga kuu meie lüpsikarja ja kontrollis tiinust ning kui mõni loom vajas ravimist, tegid nad ka seda tööd. Esime- seks kolhoosi oma veterinaararstiks tuli Tartust Peeter Miller, kelle vahetas aastaid hiljem välja Martin Saavo.

Lüpsilehmadele tehti juba kunstseemendust. Seda tööd tegi Nelli Kroonmäe. Noorkarja juurde aga lasti suvel aedikusse tõupull. Tõupullid pidime sisse ost- ma. Pullidega meenub ka üks seik. Kaks pulli oli vaja transportida Tartu tapamajja. Kui need kaalule aeti ja neid edasi pidi viima, seisid kohalikud töötajad hir- munult eemal ja ei julgenud ligemale tulla. Ikkagi kaks ligi tonnist looma. Nii pidin mina need ise rõn- gastpidi väikese toki otsas kaalult maha toimetama ja enda järel viima aedikusse.

J.M. Sverdlovi nim. kolhoosi spetsialistid: vasakult esimeses reas selektsionäär Helgi Jõgeva ja peazootehnik Elsa Jaarma. Teises reas farmibrigadirid Öie Hommik, Bernhard Antsov ja Aili Tamm. Pilt on tehtud 1964. aastal.

Foto: Helgi Jõgeva erakogu

Igal aastal sõideti mööda rajooni ringi ja vaadati üle tõufarme. Enne seda käis alati lautade juures suur- puhastus, mida me omakorda eelkontrollina üle vaa-

tasime. Ega head vaatlustulemused raha küll juurde toonud, aga hea enesetunde andsid. Palju kõneainet tekitas Litsmetsa farm, kus brigadiriks oli Öie Hom- mik. Nimelt oli ta rajanud lauda ette lillepeenrad ja isegi väikese pargikese istutanud. Korras oli alati ka Kaunismäe suurfarm, kus brigadiriks nõudlik Erika Horg. Ta pidas ise korda ja nõudis seda ka teistelt. Esmajärjekorras meenuvad veel töökad lüpsjad Hilja Koobak Litsmetsa farmist ja Milvi Koobak Pulsti farmist, päevavalvuritest Linda Sisas Kaunismäelt. Tublisid töölisi kolhoosis jagus.“

Helgi Jõgeva lõi kaasa ka Tsooru kultuurimaja näiteringis. Sellest aga teeme juttu järgmises Külalehes.

Helgi Jõgevaga ajas juttu Kalle Nurk

ILUS KODUKE TEE ÄÄRES

Sõites Tsoorust Antsla poole, köidab pilku vasakut kätt jääv väike talukoht oma ilusa lille- ja ilupõõsaste aiaga. Tänavu kevadel sai see kodu Antsla vallavalit- suselt Kauni kodu tiitli. Tsooru kandis on nüüd kolm perekonda, kes on saanud Kaunima kodu tiitli.

Kaire Niilus ei hoopis oma koduaiaga. Kõike on tehtud vaid endale, mitte teistele näitamiseks, veelgi vähem sellest kirjutamiseks. Kuid Külalehe järele- andmatus kannab tulemusi.

Kaire ja Andrus Niilus elasid varem samas korter- majas, kus eelmise loo kõneleja Helgi Jõgeva. Oma kodust unistati ammu. 1995. aastal avaneski võimalus Tsooru keskuse piirimail osta talukohake. Remondiks raha ei jätkunud. Kuna peres oli ka mitu last ja pere sissetulek väike, keeldus pank laenu andmast. Maja seisis tühjuna kümme aastat. Alles 2005. aastal avanesid pangaluugid ja asuti maja sissekolimiskõlb- likuks remontima. Paar aastat hiljem koliti majja. Li- saks sisetöödele võeti käsile ka maja ümbrus. Katse- tuste teel hakkas aed ilmet võtma. Muidugi on paras- jagu soetatud ja uuritud ka sellekohast kirjandust. Nüüd pakub see kodu silmailu nii tegijatele kui ka möödasõitjatele.

Perekond Niiluse Pedaja talu aed 2014. aasta oktoobris.

Foto: Kalle Nurk

ÕNNITLEME SÜNNIPÄEVALAPSI

TSOORU MÄLUMÄNGUR 2015

87	ADSON	EMILIE-ANNETTE	05.11.1927	Luhametsa küla
81	VAAB	LINDA	17.11.1933	Savilõovi küla
80	LIIDER	VIIVE	24.11.1934	Viirapalu küla
76	LINDSALU	MILVI	10.11.1938	Roosiku küla
67	ANNUS	LAIN	25.11.1947	Kikkaoja küla
64	SÖMER	VALTER	08.11.1950	Tsooru küla
63	LEIMANN	PEEP	28.11.1951	Tsooru küla
52	PETERS	RAIVO	30.11.1962	Kikkaoja küla
52	VALLING	EILI	23.11.1962	Tsooru küla

26. oktoobril algas Tsoorus mälumängurite uus hooaeg. Tsooru mälumängur 2015 karika taotlejatele on lisandunud võistkondi. On teada, et esimesel päeval võistelnud kümnele võistkonnale tuleb lisa. Võistkonnad on üpris tasavägised, lõppjärjestus selgus alles viimaste küsimustega. Rõõmu valmistas tsoorulaste võistkonna Karamba (Eili ja Tõnu Valling) auhinnaline teine koht.

TULE MEISTERDAMA!

Ülle Fomotskina väikestele lastele šokolaaditasku tegemist õpetamas.
Foto: Kalle Nurk

24. oktoobril alustas Tsooru rahvamajas tööd õpituba. Esimesel korral valmistati šokolaaditaskuid, mis kaunistati quilling tehnikaga. Tööde käiku juhendas ja jälgis Ülle Fomotskina Kraavi külast. Sündinud ja noorusaastad on Ülle aga mööda saatnud Roosikus. Juba lapsena meeldis talle käsitöö. Aastatega kogutud oskusi on ta nüüd nõus jagama ka Tsooru rahvamajas.

Õpitubade toimumisel pole kindlaid aegu, seega peab olema hoolas reklaami jälgimisega. Küll on teada, et 14. novembril valmistatakse kartongist karpe.

Soovitav on oma osavõtust eelnevalt teada anda. Palve on ka vanematele, et nad tuleksid väiksemate lastega koos, sest nemad vajavad meisterdamisel rohkem abi kui juhendaja üksi suudab pakkuda.

Võistkond Karamba saavutas mälumängu hooaja esimeses mängus teise koha, mille eest anti võistkonna esindajale Eili Vallingule üle ka väike auhind.

Foto: Kalle Nurk

Alanud võistlussari tõi ka mõningad muutused. Nimelt on võimalik vastuse eest teenida boonuspunkt, kui vastajatest ainukesena tead õiget vastust. Samuti autasustatakse iga etapi lõpus kolme paremat võistkonda.

Mälumänguga samal päeval pakutakse võistluspinget ka ristsõnade lahendajatele. 26. oktoobril osutus parimaks lahendajaks Ene Viimne.

Taas kohtuvad mälumängurid juba 30. novembril kell 15, ristsõnade lahendajad aga 28. detsembril kell 14.30.

Kalle Nurk

Päev looja läinud
ja tühjaks kodukamber jäänud.
Maga vaikselt, puhka rahus.

TOVO SILD
26. IX 1936 - 15. X 2014

